

Pravda o vzniku a vývoji světa

Rudolf Steiner

Pátá přednáška

Berlín, 5. prosince 1911

Tak jsme si v řadě pozorování uvedli před duši, jak za vším, co nazýváme májou neboli velkou ilusí, stojí duchovno. Položme si ještě jednou otázku, jakým způsobem se nám ukázalo, že duchovno lze rozpoznat za vším, co můžeme vnímat svými smysly, a na tělo vázaným chápáním světa.

Toto duchovno jsme charakterizovali tím, že jsme byli během posledních pozorování nuceni jaksi odstranit ze svého zorného úhlu nejbližší zevní jevy světa a proniknout až k takovým vlastnostem skutečnosti, jako jsou ty, které jsme označili jako vůli obětovat, darující ctnost, rezignaci nebo zřeknutí se, tedy samé vlastnosti, které můžeme zpočátku smysluplně připisovat jen své vlastní duši. Když máme například to, co se zevně projevuje v zdání tepla, charakterizovat, pokud jde o jeho pravdivost, jako obětní službu, jako proudící oběť ve světě, znamená to právě, že jsme odvodili element tepla z něčeho duchovního, že jsme tedy odstranili to, co je zevním závojem bytí a ukázali jsme, co ve vnějším světě odpovídá tomu, co poznáváme jako své vlastní duchovno.

Dříve než budeme pokračovat v těchto úvahách, potřebujeme jinou ideu. Je to tato: uletí snad vše, skutečně vše, co máme ve světě máji neboli velké iluze, do jakési nicoty? Copak skutečně není v celém tomto smyslovém světě, který nás obklopuje, a ve světě našeho zevního chápání vůbec nic, co se jaksi ukazuje jako pravdivé nebo nějak skutečné?

Bylo by zajisté dobrým srovnáním, kdybychom řekli, že svět pravdy, svět skutečnosti je zpočátku skrytý, jako jsou skryté vnitřní síly jezera nebo oceánu v mase vody, a svět máji bychom přirovnali k šplouchající hře vlnek, která se odehrává na hladině. To by bylo dobré přirovnání, neboť nám přesně ukazuje, že v hloubce oceánu je cosi, co způsobuje šplouchání vln na hladině, cosi, co je podstatou vody a také uspořádání jejích sil. Ať použijeme toto přirovnání nebo nějaké jiné, můžeme si položit otázku: neexistuje také v rozsáhlé říši máji neboli iluze něco, co je skutečné?

Dnes budeme pokračovat stejně, jako jsme to konali při posledních úvahách. Pomalu se budeme blížit k tomu, co si chceme uvést před duši, vycházíme-li z vnitřních zážitků své duše. A sice, jako jsme spirituálně postupovali bytím starého Saturnu, starého Slunce a starého Měsíce a nyní postupujeme k bytí Země, chceme vyjít z ještě niternějších duševních zážitků, než jsme to činili v posledních úvahách. Posledně jsme vyšli ze skrytých hlubin našeho duševního života, z toho, co vystupuje z té části naší bytosti, kterou jsme pomocí naší duchovní vědy poznali jako astrální tělo. Zde jsme cítili stoupat vzhůru touhu a viděli jsme, jak tato touha působí nejdříve v bytosti člověka a jak je tato touha tím, co vlastně vede duševní život k tomu, aby nacházel uspokojení jen tehdy, když mu jde vstříc onen svět obrazů, který jsme mohli chápat jako vnitřní pohyb tohoto duševního života. A tím jsme našli cestu od mikro- kosmu jednotlivé duše až k makrokosmickému světovému působení, které jsme přiřadili Duchům pohybu.

Dnes chceme vyjít z ještě bližšího zážitku duše, a to ze zážitku, na který bylo již upozorněno ve starém Řecku, který je ale ve své pravdivosti ještě dnes hluboce významný a který je naznačen těmito slovy: „Všechna filozofie, tedy veškeré úsilí o lidské poznání, vychází z údivu“. To je skutečně pravda. Kdo má jen trochu přehled o procesech v prožívání své duše, na to jak se blíží k nějakému poznání, ten může zažít již sám na sobě, že správná cesta k nějakému poznání vychází vždy z údivu, z toho, že se člověk něčemu diví. Tento údiv, toto podivování se, z něhož má vycházet každý proces poznání, patří k oněm duševním zážitkům, které musíme označit jako ty, které vnášejí do všeho, co je chladné, velikost a život. Neboť čím by bylo nějaké poznání, které v naší duši nachází místo, kdyby toto poznání nevycházelo z údivu? Bylo by ve skutečnosti poznáním, které by muselo být zcela ponořené do suchopárnosti, do pedanterie. Jedině

takový duševní proces, který vede od údivu k blaženosti, již získáme vyřešením hádanky a jež se dostavuje jako první po překvapení, vytváří vznešenost a vnitřní živost procesů poznání. Opravdu bychom cítili suchopárnost a chřadnutí veškerého poznání, které by nevznikalo těmito dvěma hnutími mysli. Pravdivé a zdravé poznání je zarámováno údivem a blažeností z vyřešení záhady. Všechno ostatní poznání může být tak či onak získáno zvenčí. Ale poznání, které není ohraničeno těmito dvěma hnutími mysli, nevyprýštilo skutečně ve vážnosti z lidské duše. Veškeré kouzlo, které vzniká v poznání z atmosféry živosti, vychází z těchto dvou věcí, z údivu a blaženosti nad procítěným údivem.

Odkud však onen údiv pochází? Proč vstupuje do naší duše údiv, tedy úžas nad čímkoli zvenčí? Údiv, úžas vystupuje v nás proto, že nějaká bytost nebo skutečnost, která před nás předstupuje, je pro nás zprvu cizí, neznámá. Tato cizost je tím prvním, co v nás vyvolá údiv, úžas. Ale nepociťujeme údiv, úžas vůči všemu cizímu, ale jen vůči tomu, s čím se cítíme nějakým způsobem spřízněni, a to tak, že si řekneme: „V této věci nebo bytosti je něco, co nyní ještě není ve mně, co ale do mě může přejít.“ Tedy údiv, úžas cítíme vůči nějaké věci, kterou vnímáme jako známou a cizí zároveň.

Se slovem „údiv“ souvisí také slovo „div“, zázrak, kterým označujeme nějakou událost, s níž nemůže člověk nalézt ve svém poznání žádný spřízněný vztah. Ale to záleží pouze na něm. nebo by to tak mělo být. A vůbec by se nechoval odmítavě k tomu, co označuje jako div - zázrak, kdyby si nečinil nárok na pochopení, a tedy v jistém smyslu na spřízněnost. Koneckonců, proč lidé, vycházející z materialistických nebo čistě rozumových hledisek, považují za lež to, co jiní uznávají jako zázrak, když nemají přímé důkazy pro to, že je to lež? I filosofové dnes musí připustit, že pouze s pomocí současných poznatků o světě nelze dokázat například to, že Kristus, inkamovaný v Ježíši Nazaretském, nevstal z mrtvých. Lze tvrdit opak. Ale na základě čeho? Nelze jej logicky obhájit! To dnes uznávají i osvícení filosofové. Neboť námitky, které uvádějí materialisté, například že nikdo z lidí, které až dosud viděli, nevstal z mrtvých jako Kristus, tyto námitky mají stejnou logiku jako argumenty někoho, kdo dosud viděl jen ryby a nyní chce z charakteru ryb dokázat, že neexistují žádní ptáci. Nikdy není možné logicky oprávněným způsobem z existence jedné skupiny bytostí odvozovat, že neexistují bytosti jiné. Právě tak nemůžeme z poznatků, které o lidech máme na fyzické úrovni, odvozovat něco, co je označováno nejprve jako zázrak, o události mystéria na Golgotě. Sdělíte-li ale nějakému člověku něco, co musí, i kdyby to byla pravda, považovat za zázrak a on řekne, že to nemůže pochopit, tak to není v rozporu s tím, co jsme řekli o údivu, neboť jeho postoj jasně ukazuje, že toto východisko veškerého poznání platí i pro něj. On se vlastně dožaduje, aby to, co je mu sdělováno, bylo s ním nějakým způsobem spřízněno. Chce, aby se to mohlo do jisté míry stát jeho duchovním vlastnictvím, a jelikož se domnívá, že to nemůže vlastnit, neboť to není s ním spřízněné, tak to odmítá. A kdybychom nyní přistoupili k samotnému pojmu zázraku, potom bychom spatřili, že údiv neboli úžas, z něhož vycházela již ve smyslu starého Řecka veškerá filozofie, spočívá v tom, že se člověk ocitá před něčím cizím, ale přece jen to musí uznat za něco, co je s ním spřízněné. Pokusme se nyní utvořit most mezi těmito pojmy a tím, co jsme si minule uvedli před svojí duší.

Minule jsme si ukázali, jak je pokrok ve vývoji způsoben existencí bytostí, které jsou ochotné přinášet oběti, a v těchto odmítnutých obětech jsme poznali jednu z hlavních událostí, které se staly během vývoje starého Měsíce, kdy jisté bytosti měly přinést oběti vyšším bytostem a tyto vyšší bytosti se těchto obětí zřekly, což způsobilo, že obětní kouř pronikal k vyšším bytostem, ale ty jej nepřijaly a tento kouř byl veden zpět jako substance do oněch bytostí, které chtěly přinášet oběti. A viděli jsme také, jak to, co chtělo původně jaksí vzhůru k vyšším bytostem a nemohlo se to tam dostat, jak to muselo zůstat právě u dotyčných bytostí a vyvinulo tím v bytostech, jejichž oběti byly odmítnuté, sílu touhy. A v tom, co dnes pocítujeme v duši jako touhu, můžeme stále pozorovat jisté dědictví těchto dějů, které se odehrávaly na starém Měsíci a které spočívají v tom, že jisté bytosti tehdy prožívaly odmítnutí své oběti. Celý charakter vývoje či atmosféru starého Měsíce je možné charakterizovat tak, že jsou na starém Měsíci bytosti, které chtějí přinést své oběti, ale vidí, že tyto oběti jsou odmítnuty, protože vyšší bytosti se jich vzdávají. To je zvláštní základní melancholický rys atmosféry starého Měsíce: odmítnutá oběť. A Kainova odmítnutá oběť, ve které je symbolickým způsobem naznačené východisko vývoje lidstva na Zemi, tato oběť se nám jeví jako jakési opakování základního rysu vývoje starého Měsíce, rysu, který se odehrává v Kainově duši, který- vidí, jak jeho oběť je Bohem odmítnuta. To je něco, co nám může symbolizovat utrpení, bolest, z níž se rodí touha. jako tomu bylo u bytostí na starém Měsíci.

A viděli jsme minule, jak mezi těmito nepřijatými oběťmi a touhou, která tím v těchto bytostech vznikla, bylo vytvořeno jakési vyrovnání, když se na starém Měsíci objevují Duchové pohybu. Tím byla dána možnost, aby touha, která vznikla v bytostech, jejichž oběť byla odmítnuta, mohla být uspokojena jiným způsobem. Představte si velmi živě následující: máte zde vyšší bytosti, kterým má být přinesena oběť, ale ony tuto obětní substancí odmítnou. Tím vzniká touha v oněch bytostech, které chtěly obětovat vyšším bytostem a které nyní cítí: kdybychom mohly přinést svou oběť oněm vyšším bytostem, tak by to nej lepší z naší vlastní bytosti žilo u těchto vyšších bytostí, a my samy bychom žily v těchto vyšších bytostech; ale nyní jsme odděleny od těchto vyšších bytostí, kdy my stojíme zde a ony stojí tam! Ale Duchové pohybu - můžeme to chápat téměř doslovně - uvádějí tyto bytosti, v nichž se vlivem odmítnuté oběti rozehřívá touha po vyšších bytostech, do takových situací, že se mohou vyšším bytostem přibližovat z nejrůznějších stran. Takže to, co v nich spočívá jako nepřinesená oběť, může být vyrovnáno alespoň množstvím dojmů, které jsou chápány jako přicházející od těchto vyšších bytostí, kolem kterých jaksi krouží ty bytosti, jejichž oběti byly odmítnuty. Tím, že vzniká v postavení těchto bytostí k vyšším bytostem vztah, který by nastal, kdyby oběť byla přijata, může být opět vyrovnáno to, co nebylo uspokojeno v důsledku odmítnutí oběti.

Co je tím míněno, pochopíme, představíme-li si - chápáno symbolicky - vyšší bytosti jako Slunce a potom nižší bytosti jakoby shrnuté do jedné planety. A předpokládejme nyní, že by bytosti nižší planety chtěly té vyšší planetě, tedy Slunci, přinést své oběti. Ale Slunce by tyto oběti odmítalo a obětní substance by musela zůstat u bytostí, jejichž oběť byla odmítnuta, čímž se cítí tyto bytosti, jejichž oběť byla odmítnuta, ve své osamělosti naplněny touhou. Nyní je však Duchové pohybu přivádějí do pohybu kolem vyšších bytostí, čímž je jim teprve nyní umožněno, místo bezprostředního proudění jejich obětní substance vzhůru, uvést tuto obětní substancí do pohybu a tím ji uvést do jistého vztahu k oněm vyšším bytostem. Je to stejné, jako když se člověk necítí spokojený, protože namísto jednoho velkého uspokojení prožívá řadu dílčích uspokojení, takže tím uvádí do pohybu celou svoji mysl. Minule jsme to popsali přesněji. Viděli jsme, jak těmito dojmy, které přicházejí zvnějšku, jelikož se tato bytost necítí vnitřně spojena v obětování s vyššími bytostmi, čímž vzniká jakási náhrada, jak tím u těchto bytostí přece jen dochází k jistému uspokojení.

Nyní ale nemůžeme popřít, že to, co mělo být obětováno, by prožívalo své bytí jiným způsobem v bytostech vyšších než u bytostí nižších. Jelikož vhodné podmínky pro existenci toho, co mělo být obětováno, jsou u vyšších bytostí. U nižších bytostí musí tedy nastat zcela jiné podmínky. Opět si to můžeme ukázat obrazně. Kdyby mohla veškerá substance nějaké planety vproutit do Slunce a nebyla by odmítnuta, bytosti této planety by našly na Slunci zcela jiné životní podmínky, než jaké nacházejí, když je Slunce odmítá; Zkrátka, odcizení toho, co jsme nazvali „obsahem oběti“, nastává odcizením této oběti svému původu.

Přijměte tuto myšlenku, že jisté bytosti musí v sobě ponechat něco, co by rády přinesly jako oběť a co vnímají a mají spojené s pocitem, že by to teprve potom našlo svůj pravý smysl, kdyby to mohlo být přineseno jako oběť. Představte si živě pocitu takovýchto bytostí. Potom získáte to, co lze nazvat uzavřeností jisté části světové bytostné podstaty vůči jejímu vlastnímu smyslu a vůči jejímu světovému účelu. Bytosti mají v sobě něco, co by vlastně - smíme-li to vyjádřit obrazně - mělo svůj smysl na jiném místě než u nich samotných. Následkem toho je, že toto přemístění - vyjádříme-li to opět obrazně - odmítnuté obětní kouře, odmítnuté obětní substance, způsobuje nejdříve vyloučení této obětní substance ze zbylého světového procesu.

Jestliže tuto myšlenku nepojímáme svým rozumem, neboť ten takové věci nechápe, ale citem, potom pocítíte, jako by něco bylo vytrženo ze všeobecného světového procesu. Pro bytosti, které oběť odmítly, je to jen něčím, co od sebe odvrhly. Pro druhé bytosti, ve kterých zůstala obětní substance, je to však něco, co vtisklo do jejich substance odcizení svému původu. Pokud to dokážeme procítit a vykreslíme si v duši cosi, čemu je vlastní odcizení svému původu, je to smrt. A smrt není ve vesmíru ničím jiným, než tím, co nutně nastává s odmítnutím obětní substance u těch bytostí, které si právě musí tuto obětní substancí ponechat. Tak docházíme od odmítnutí, zřeknutí se ze strany vyšších bytostí, které nacházíme v třetím období evoluce, ke smrti. A smrt ve svém pravém významu není ničím jiným než kvalitou bytostných obsahů, které nejsou na svém pravém místě, které jsou ze svého pravého místa vyloučené.

Také smrt vstupující do života jednotlivého člověka má stejný základ. Neboť jestliže se podíváme na mrtvé tělo, zanechané ve světě máji, není v něm obsaženo nic jiného, než substancialita, která je v okamžiku smrti vyloučena z Já, astrálního těla a éterného těla, je tedy odcizena spojení, ve kterém jediné nachází svůj vlastní smysl. Neboť fyzické tělo člověka bez těla éterického, astrálního a Já nemá žádný smysl, je bezvýznamné, okamžikem smrti je odloučeno od svého smyslu. To, co na smrti člověka nemůžeme prohlédnout, se nám ukazuje v makrokosmu. Tím, že světové bytosti vyšších sfér odmítají, co jim mělo být přineseno jako oběť, propadá tato obětní substance bytostí, která byla odmítnuta, smrti, neboť smrt je odloučení nějaké světové substance, nějaké světové by- tostnosti od jejího vlastního smyslu.

Tím jsme vstoupili do spirituální charakteristiky toho, co nazýváme čtvrtým elementem ve vesmíru. Měl-li pro nás oheň ten nejčistší obětní význam (a všude, kde před nás předstupuje oheň nebo teplo, je spirituálním pozadím obětování, zatímco za vším, co je rozšířené jako vzduch kolem naší Země, je darující, proudící ctnost, a plynoucí vodu, tedy tekutost jako element, jsme charakterizovali jako spirituální rezignaci neboli zřeknutí se), potom musíme element Země, který jediný se může stát nositelem smrti, neboť smrt by neexistovala bez elementu Země, tak musíme tento element Země charakterizovat jako to, co bylo odmítnutím odloučeno od svého smyslu. Nyní máte přesný obraz toho, jak vzniká pevné z tekutého. Neboť to zrcadlí jistým způsobem také spirituální proces. Představme si, že se do vodní masy jezera včleňuje led a voda se tedy stává pevnou. Pravý důvod je ten, že to, co nechává vodu zmrznout, ji odděluje od jejího smyslu. Zde máte spiritualitu zpeřování, duchovnost vzniku Země. Neboť z hlediska podstaty čtyř živlů je led rovněž „zemí“ a pouze tekutina je „vodou“. Oddělení od vlastního smyslu bytí nazýváme smrtí; a živel, ve kterém je smrt obsažena, ve kterém se zrcadlí, je živel země.

Na začátku jsme si položili otázku, zda v našem světě iluze, máji, kde není nic reálného, existuje alespoň něco, co by odpovídalo skutečnosti. Vytvořte si nyní ve své duši přesnou představu toho, o čem jsme právě hovořili. Od samého počátku jsem Vám říkal, že představy, s nimiž pracujeme během těchto našich pozorování, jsou poněkud komplikované. Je tedy nutné, abychom je nepřijímali jen rozumově, ale abychom o nich také meditovali, neboť teprve tehdy se nám mohou zcela objasnit. Ale vezměme nyní představu smrti, respektive zemitosti; ukáže se nám něco zcela pozoruhodného. Zatímco u všech ostatních pojmů jsme si mohli říci, vzhledem k neexistenci čehokoli pravdivého ve světě máji kolem nás pravdivost spočívá v duchovnosti nacházející se v základech jevů, zjistili jsme nyní, že ve světě máji je to, co bylo odděleno od svého smyslu, neboť by to mělo být v duchovním světě, popisováno jako smrt. Tím je v máje odstřiženo něco, co by tam být nemělo. V celé říši máji, nebo velké iluze, jsou pouhé klamy, samé iluze. Ale dostáváme se v této máje k něčemu, co odpovídá pravdě, protože je to v duchovním světě odděleno od svého pravého smyslu a v okamžiku, kdy to vstoupí do máji, setká se se smrtí a je to zničeno. To nám ale neříká nic menšího než velkou okultní pravdu: ve světě máji se jeví jediná věc ve své pravdivé podobě, a to smrt! U všech ostatních jevů ve světě máji musíme pátrat po jejich skutečné podstatě; smrt je v máje jedinou skutečností, neboť podstata smrti spočívá v tom, že bylo něco od skutečnosti odděleno a přijato do máji. Proto je smrt v máje tou jedinou pravdou. A přejdeme-li nyní

od toho, co se, řekl bych, rozprostírá ve všeobecné máje, k velkým principům světa, potom se ukazuje pro okultní vědu velmi důležitý a podstatný důsledek věty, že v našem světě máje je vlastně pravdivá jen smrt. Přiblížit se k tomu, co zde chci říci, můžeme také ještě z druhé strany. Můžeme nejprve pozorovat bytosti jiných říší, které jsou kolem nás.

Můžeme se tázat: umírají například minerály? Pro okultistu nemá žádný smysl říkat, že minerály umírají. Bylo by to stejné, jako bychom řekli, že nehet zemřel, když jsme jej odstříhli. Nehet není ničím, co by mohlo existovat samo o sobě, ale je jen naší součástí a když jej odstříhneme, oddělíme jej od nás a přetrháme tak spojení s naším životem. Nehet umírá v podstatě teprve tehdy, když zemřeme my sami. V tomto smyslu, říká okultní věda, tedy minerály neumírají. Neboť minerály jsou částmi velkého organismu, jako je nehet částí našeho organismu, a když minerál zdánlivě hyne, tak je jen oddělen z tohoto velkého organismu, jako je kus nehtu oddělen od našeho organismu, když jej odstříhneme. Zničení minerálu není žádnou smrtí, neboť minerál nežije sám v sobě, ale ve velkém organismu, jehož je součástí.

Vzpomenete-li si na přednášku o podstatě rostlin, tak budete vědět, že bylo řečeno: Rostlina také není nezávislá, nýbrž je částí, nikoli velkého organismu jako minerál, ale celého organismu Země pro duchovní poznání nemá žádný smysl hovořit o životě jednotlivé rostliny, ale musíme hovořit o organismu Země, v němž jsou všude rostliny jeho součástí. A když je přivedeme k jejich smrti, potom je tomu tak, jako když si odstříhneme nehet. Nemůžeme říci, že nehet zemřel. Právě tak nemůžeme toto říci o rostlinách, neboť náleží velkému organismu, který je identický s celou

Zemí a který je organismem, jenž na jaře usíná, vysílá rostliny jako své orgány vstříc Slunci a na podzim procítá a přijímá do sebe duchovno rostlin, když do sebe přijímá jejich semena. Nemá žádný smysl pozorovat rostliny samy o sobě, neboť organismus Země neodumírá, když jednotlivé rostliny na něm vadnou, právě tak jako my neumíráme, když nám vlasy šediví, i když jim nemůžeme přirozeným způsobem vrátit černou barvu. Jsme tu jen v jiné situaci než rostliny. Ale Zemí zde můžeme srovnat s člověkem, který by mohl své šedé vlasy opět proměnit v černé. Takže Země neumírá, ale vadnutí rostlin je proces, který se odehrává na povrchu. Proto nemůžeme nikdy říci, že rostliny opravdu umírají.

Ale ani o zvířatech nemůžeme zprvu říci, že umírají jako my. Neboť jednotlivé zvíře také ve skutečnosti neexistuje, existuje jen skupinová duše, která je v nadsmyslnu. Skutečnou podstatu zvířat lze najít jen na astrální úrovni jako skupinovou duši a jednotlivé zvíře zhuštěno mimo ni. Smrt jednotlivého zvířete znamená oddělení části skupinové duše, která ji nahradí jinými zvířetem.

To, co potkáváme jako smrt v minerální, rostlinné a zvířecí říši, je jen zdánlivá smrt, skutečnou smrtí je jen v máje. Ve skutečnosti opravdu umírá jen člověk, který natolik rozvinul svou individualitu, že sestupuje dolů k svému fyzickému tělu, v němž musí prožít svou pozemskou existenci. Vskutku hovořit o „smrti“ má smysl jen u pozemské existence člověka.

A máme-li toto na zřeteli, pak musíme říci, že jedině člověk může skutečně prožívat smrt. U člověka je tedy to, co poznáváme okultním bádáním, skutečným přemožením smrti, skutečným vítězstvím nad smrtí. Neboť u ostatních bytostí je smrt jen zdánlivá a ve skutečnosti neexistuje. Kdybychom vystoupili do vyšších světů, a dostali bychom se od člověka k bytostem vyšších hierarchií, potom bychom videli, že ani tyto bytosti vyšších hierarchií neznají smrt v lidském slova smyslu; takže v podstatě skutečná smrt existuje jen na fyzické úrovni, jen u bytostí, které mají na fyzické úrovni něco získat. Ale člověk má získat na fyzické úrovni vědomí svého Já. A bez smrti by je nikdy nemohl najít. Ani u bytostí stojících níže než člověk, ani u těch, které stojí nad ním, nemá smysl hovořit o skutečné smrti. Potom se stává pochopitelným, že u takové bytosti, kterou nazýváme bytostí Krista, nelze vymazat její nejvýznamnější pozemský čin. Neboť jsme viděli, že nejdůležitější událostí spojenou s bytostí Krista se v mystériu na Golgotě stalo přemožení smrti životem. Kde se ale může uskutečnit toto přemožení smrti? Může se uskutečnit ve vyšších světech? Ne! Protože ani u nižších bytostí z minerální, rostlinné a zvířecí říše nemůžeme hovořit o smrti, neboť svoji pravou podstatu mají v nadsmyslových světech. A během zimních úvah rozvedeme ještě dál to, že ani u vyšších bytostí není možné hovořit o smrti, ale jen o proměnách, metamorfózách a přetváření. O zářezu do života, který nazýváme smrtí, nemůžeme hovořit jen u člověka. A člověk může tuto smrt prožít jen na fyzické úrovni. Kdyby člověk nikdy nesestoupil na fyzickou úroveň, pak by nevěděl nic o smrti, protože žádná bytost, která nesestoupila na fyzickou úroveň, nemůže o smrti nic vědět. V ostatních světech neexistuje to, co nazýváme „smrtí“, ale jen proměny a metamorfózy. Jestliže měl Kristus projít smrtí, potom musel sestoupit na fyzickou úroveň! Protože ve vyšších světech by nemohl prožít smrt.

Tak vidíme, že i v historickém vývoji lidstva v máje působí skutečnost vyšších světů pozoruhodným způsobem. Zatímco s ostatními dějinnými událostmi se rozumově vypořádáme, řekneme-li: „Tato dějinná událost se stala na fyzické úrovni, ale její příčina je nahoře v duchovním světě, tam ji musíme hledat.“, o události Golgoty nemůžeme říci: „Tato událost je zde dole na fyzické úrovni a něco jí odpovídajícího je ve vyšším světě“. Zajisté, Kristus sám náleží k vyšším světům a sestoupil dolů na fyzickou úroveň.

Ale neexistuje předobraz, který nalézáme pro všechny ostatní dějinné události, pro to, co se uskutečnilo na Golgotě. To se odehrálo jen na fyzické úrovni.

Mezi mnoha důkazy, které by mohla okultní věda přinést, je například to, že událost u Damašku, jak jsme to již častěji vylíčili, v průběhu příštích třech tisíciletí bude obnovena pro dostatečně velký počet lidí. To znamená, že u lidí se vyvinou schopnosti, díky nimž budou vnímat Krista v jeho éterické podobě na astrální pláni, jak tomu bylo u Pavla před Damaškem. Tato událost, stupňování schopnosti vnímat Krista prostřednictvím vyšších vloh, které se postupně rozvinou během nejbližších třech tisíciletí, má svůj začátek v našem 20. století. Od této chvíle budou v následujících tisíciletích tyto schopnosti růst u dostatečně velkého počtu lidí. To znamená, že dostatečně velký počet lidí se díky přímému nahlížení do vyšších světů dozví, že Kristus je skutečnost, že žije, a poznají, jak nyní žije. A nepoznají jen podstatu jeho současné existence, ale přesvědčí se, stejně jako Pavel, o tom, že zemřel a znovu povstal. Ale základ k tomu nemůže být položen ve vyšších světech, ten musí být položen na fyzické úrovni.

Takže pokud dnes někdo pochopí, že vývoj Krista pokračuje a spolu s ním i vývoj jistých lidských schopností, když to tedy někdo pochopí tím, že si osvojuje porozumění duchovní vědě, pak nic nebrání tomu, aby se po průchodu branou smrti účastnil této události, která se objevuje jako první záblesk Kristovy síly v lidském světě. Takže ten, kdo se dnes připravuje ve fyzickém

těle na tuto událost, může ji prožít mezi smrtí a novým zrozením. Ale ti lidé, kteří se na to nepřipravují, kteří si v této inkamaci nezískají žádné porozumění pro tuto událost, ti nemohou v životě, který na tento život navazuje, mezi smrtí a novým zrozením, vědět nic o tom, co se bude dít ohledně Krista v nejbližších tisíciletích. Musí čekat, až budou opět inkamováni a na Zemi se znovu budou připravovat. Tedy to, co se jako příčina celého vývoje Krista muselo odehrát na Zemi, smrt na Golgotě a to, co tím bylo vytvořeno, to můžeme pochopit jen ve fyzickém těle. Potom to dále zpracováváme, přetváříme ve vyšších světech. Ale pochopit to musíme nejprve ve fyzickém těle. Stejně jako by se nikdy nemohlo mystérium na Golgotě odehrát ve vyšších světech, ale je událostí, která je uzavřena ve fyzické úrovni, neboť obsahuje smrt, tak si musíme porozumění pro tuto událost získat také na fyzické úrovni. Ano, patří to dokonce k úkolům člověka na Zemi, aby si v některé inkamaci získal pro toto porozumění.

Musíme tedy říci: tím jsme našli i ve velkém měřítku něco, co se na fyzické úrovni zjevuje jako něco bezprostředně reálného, bezprostředně pravdivého. Co je tedy skutečné na fyzické úrovni? Tak skutečná, že se u ní můžeme zastavit a říci: Zde máme něco pravdivého!, je smrt v lidském světě, nikoli v ostatních přírodních říších. A u dějinných událostí, které se odehrávají během pozemského vývoje, musíme, chceme-li je pochopit, jít od každé takové dějinné události k nějakému duchovnímu praobrazu - jen u mystéria na Golgotě ne. O tom, co to přesně znamená, už jsme slyšeli.

Nyní je mimořádně zajímavé, že se zde ukazuje také jiná stránka toho, co bylo právě vyloženo. Je opravdu mimořádně důležité vidět, jak je dnes tato událost mystéria na Golgotě zcela popírána jakožto reálná událost a jak lidé, pokud hovoříme o vnější historii, říkají, že ji nelze v kontextu historických událostí dokázat. Mezi historickými skutečnostmi, které jsou podstatné, existuje stěží taková, která by se dala dokázat zevními historickými důkazy tak špatně, jako mystérium na Golgotě. Představte si, jak snadné je proti tomu pracovat s historickými důkazy o existenci například Sokrata nebo Platona nebo nějakého jiného řeckého hrdiny, jestliže má takovýto hrdina nějaký význam pro vnější svět, pro pokrok lidstva, a jak lidé do jisté míry plným právem poukazují na to, že žádná historie nemůže tvrdit, že žil nějaký Ježíš z Nazaretu! Nejsou zde však také žádné protiargumenty. K této události nelze přistupovat stejně, jako k jiným historickým událostem.

Je naprosto pozoruhodné, že tato skutečnost, která se odehrála na zevní fyzické úrovni, má něco společného se všemi nadsmyslovými skutečnostmi, které se také nedají dokázat zevním způsobem.

A jsou to stejní lidé, kteří popírají nadsmyslový svět a kteří zároveň postrádají schopnost zachytit tuto událost, která není vůbec nadsmyslová. Je možné ji popsat s ohledem na její účinky. Ale tito lidé si myslí, že by mohly takové účinky nastat také, aniž by se uskutečnila v dějinách tato reálná událost, a vysvětlují ji potom jako následek sociologických poměrů. Pro toho, kdo zná vnitřní průběh světového vývoje, je myšlenka, že takové účinky, jakými působí křesťanství, by mohly nastat bez pomoci síly stojící za ním, právě tak chytrá, jako kdyby někdo řekl, že na poli mohou růst hlávky zeli, aniž by se předtím zasela jejich semena. A můžeme jít dokonce ještě dále a říci, že pro ty, kteří tvořili konečnou podobu evangelií, neexistoval žádný způsob, jak dokázat mystérium na Golgotě jako historickou událost na základě historických důkazů, neboť se odehrála skutečně beze stopy pro veškeré zevní bádání. Víte, jak se ti, kdo se účastnili pozdějších úprav evangelií, sami přesvědčili o těchto událostech s výjimkou autora Janova evangelia, který byl přece bezprostředním účastníkem těchto událostí? Přesvědčili se, zpočátku ne z historických dokumentů, neboť neměli nic jiného než ústní sdělení a mysterijní knihy, jak jsem to vylíčil v mém spise Křesťanství jako mystická skutečnost, o skutečném životě Ježíše Krista z hvězdné konstelace, neboť byli ještě velkými znalci souvislostí mezi makrokosmem a mikrokosmem. Měli takové znalosti, které i dnes můžeme získat výpočtem hvězdné konstelace pro příslušný bod světové historie, a říkali: když byla hvězdná konstelace taková a taková, musel žít na Zemi ten, který je označován jako Kristus. Tak se autoři Matoušova, Markova a Lukášova evangelia přesvědčili o této historické události. Jejím obsah si sice získali pomocí jasnovidnosti, ale přesvědčení nabyli stejným způsobem, jako se z hvězdné konstelace makrokosmu přesvědčujeme například my o tom, že se může stát to nebo ono na Zemi. Proto jim může také věřit jen ten, kdo něco takového ví. Dokázat nesprávnost toho, co je vysloveno proti historické pravdivosti evangelií, je zcela marným úkolem. Musíme si jako antroposofové spíše uvědomit, že

musíme zaujmout zcela jiný postoj, a to takový, který můžeme získat vzhledem do duchovní vědy. Ve vztahu k tomuto bych chtěl zmínit ještě názor, kterým jsem se v těchto dnech na jiném místě snažil vysvětlit, že nemůžeme ani správnými námitkami, to znamená námitkami, které jsou samy o sobě správné, vystihnout skutečnosti, o kterých hovoří duchovní věda; bez ohledu na to, jak správně mohou lidé argumentovat zkušenostmi, které sami získali - to duchovní věda vůbec nevyvrací. Použil jsem v přednášce „Jak zdůvodňujeme theosofii?“ přirovnání a tehdy jsem řekl: „Jeden malý chlapec musel v jedné vesnici přinést ke snídani své rodině housky. Houska zde byla k dostání za dva krejcarý, jedna houska tedy stála dva krejcarý a tento chlapec dostával sebou vždy 10 krejcarů. Nyní přinášel domů - a musím říci, že nebyl žádným dobrým počtářem - jistý počet housek od Greislera, tak se jmenoval tamní pekař, a dále se tento chlapec o nákup nestaral. Nyní však byl do rodiny přijat chovanec, který byl poslán místo toho druhého ke Greislerovi pro housky. A protože byl dobrým počtářem, tak si řekl: Máš přinést housky a dostal jsi 10 krejcarů, jedna houska je za 2 krejcarý, 10 děleno 2 je pět, domů tedy přineseš 5 housek. Ale domů přinesl 6 housek. Zde si tedy řekl: to není správné, tolik jich nemůžeš dostat, a protože je tvé počítání správné, tak zítra přineseš domů 5 housek. Příští den ale dostal opět 10 krejcarů a opět přinesl 6 housek. Počítání bylo v pořádku, jen nesouhlasilo se skutečností, neboť ve skutečnosti to bylo jinak. Ve skutečnosti bylo totiž v oné vesnici zvykem, že když si někdo koupil housky za 10 krejcarů, pak dostal k těm pěti jednu navíc, tedy místo pěti šest. Námitka chlapce byla tedy správná, ale jen neodpovídala skutečnosti.

Tak mohou veškeré vymyšlené námitky proti duchovní vědě souhlasit, ale nemusí mít nic společného se skutečností, neboť skutečnost může být založena na zcela jiných základech. Tento příklad je zcela úžasný, aby vysvětlil také gnoseologický vztah mezi tím, co je ve výpočtu správné, a tím, co je ve skutečnosti pravdivé.

Tím jsme se dnes pokusili v našem usilování redukovat svět máji na to, co je pravdivé, - přičemž se nám ukázalo, že veškerý oheň je obětí, vše vzdušné je proudící, darující ctností, a vše tekuté je zřeknutím se, rezignací - tím jsme dnes připojili k těmto třem pravdám onu pravdu, že pravá podstata Země neboli toho, co je pevné, je smrt, oddělení se jistě substanciality od svého světového smyslu. Tím, že nastává toto oddělení, tím vstupuje samotná smrt jako něco pravdivého do světa máji neboli iluze. Bohové sami by nemohli poznat smrt, kdyby nějakým způsobem nesestoupili do fyzického světa, aby mohli pochopit smrt v její pravdivosti ve fyzickém světě, ve světě máji neboli iluze.

To je to, co chceme připojit dnes k oněm pojmům, které jsme si již osvojili. Ještě jednou chci poznamenat, že můžeme dospět k pochopení těchto pojmů, které pro nás jsou nutné, chceme-li se důkladně zabývat mnoha věcmi v Markově evangeliu, že můžeme dojít k jejich pochopení pečlivou meditací a když si to častěji a častěji necháme procházet duší. Neboť Markovo evangelium je možné pochopit jen tehdy, když máme jako základ nej významnější světové pojmy.